

SỰ PHÁT TRIỂN KINH TẾ LÀ GÌ?

TS. Đoàn Tranh
Đại học Duy Tân

Phát triển được xem là sự thay đổi về chất hơn là về lượng. Tuy nhiên, trong thế giới vật chất, trong đó có bao gồm xã hội thì sự biến đổi tăng lên về lượng bền vững sẽ tiến đến một sự thay đổi về chất, nhằm đạt đến một trình độ phát triển cao hơn. Những chỉ số đo lường sau được xem là cách tiếp cận khác nhau để hiểu sâu hơn về khái niệm phát triển kinh tế.

1. Tiếp cận phát triển dựa trên mức thu nhập trên đầu người

Thu nhập trên đầu người được biểu thị qua chỉ số GDP đầu người, nó là tỷ số của tổng sản phẩm quốc nội chia cho dân số. Khi sự gia tăng GDP đầu người cũng có nghĩa có sự tăng trưởng về kinh tế. Tuy nhiên, sự gia tăng GDP đầu người phải đạt đến một ngưỡng nào đó thì quốc gia hay nền kinh tế mới đạt đến một mức phát triển cao hơn. Theo cách xếp hạng của Ngân hàng thế giới, nếu thu nhập dưới 900 USD trên đầu người là quốc gia kém phát triển; thu nhập từ 900 USD đến 9,000 USD là quốc gia đang phát triển; thu nhập trên 9,000 USD là quốc gia phát triển.

Tuy nhiên, phát triển kinh tế phải gắn liền với tăng trưởng kinh tế được kèm theo bởi một số nhân tố khác. Đó là:

- Đảm bảo tính bền vững của tăng trưởng; và
- tăng cường toàn bộ phúc lợi kinh tế có nguyên nhân từ sự tăng trưởng kinh tế.

Bản chất chủ yếu của sự phát triển kinh tế là phúc lợi về mặt kinh tế. Song, do một số nguyên nhân, giá trị GDP trên đầu người không phải là một thước đo hoàn hảo đối với phát triển. Nó không phải là một chỉ số hoàn hảo đo lường tốc độ phát triển kinh tế, vì nó có những thiếu sót sau:

- Có các hoạt động không phải là giao dịch thị trường như các dịch vụ tự cung cấp cho bản thân hay các thành viên khác trong cùng gia đình không được tính trong GDP, bất chấp thực tế là chúng có ảnh hưởng đến phúc lợi vật chất. Thậm chí một số hoạt động làm giảm tăng trưởng GDP như phá rừng, những đầu tư kém hiệu quả lại được xem là góp phần cho tăng trưởng kinh tế.
- Có những hoạt động kinh tế gây tổn thất cho nền kinh tế như sản xuất thuốc lá, bia, rượu, vũ khí,... lại được xem là đóng góp vào tăng trưởng GDP nhưng lại không tính đến những tác động tiêu cực của nó.
- GDP đầu người là chỉ số trung bình, chưa nói lên được sự bất bình đẳng trong phân phối thu nhập quốc dân.
- Tài sản tiết kiệm nói lên phúc lợi kinh tế của người sở hữu nó, nhưng lại không được tính thu nhập trong GDP.
- Tỷ giá hối đoái cũng làm cho GDP của một quốc gia bị méo mó so với phúc lợi thực của nền kinh tế. Nên nỗ lực của Liên hiệp quốc trong việc xác định GDP theo sức mua ngang giá (PPP) nhằm loại bỏ các tác động về tỷ giá khi tính toán GDP.

2. Những biện pháp điều chỉnh khi sử dụng GDP đầu người là thước đo về sự phát triển kinh tế

Các nhà kinh tế học, tổ chức Liên hiệp Quốc và các tổ chức khác đều nhấn mạnh đến các biện pháp đo lường khác sau đây để bổ sung cho thu nhập trên đầu người:

a. Chỉ số về chất lượng cuộc sống (Physical Quality of Life Index)

Đây là một sự kết hợp của ba chỉ số - tỷ lệ biết đọc biết viết ở người trưởng thành, cũng như số tử vong ở trẻ em sau khi sinh và tuổi thọ kỳ vọng. Nó được tính là giá trị trung bình đơn giản của 3 yếu tố đó. Tuy nhiên, chỉ số này bị phê phán vì phương pháp tính toán có trùng lặp giữa tỷ lệ tử vong trẻ sơ sinh và tuổi thọ kỳ vọng.

b. Chỉ số phát triển con người (Human Development Index)

Chương trình Phát triển Liên hiệp quốc (UNDP) định nghĩa sự phát triển về con người là "một quá trình mở rộng sự lựa chọn của con người. Quan trọng nhất là nhằm dẫn đến tuổi thọ kéo dài và cuộc sống khỏe mạnh, được giáo dục và hưởng một mức sống khá hơn". Vì vậy, HDI là một chỉ số hỗn hợp kết hợp 3 yếu tố - tuổi thọ liên quan đến kỳ vọng sống của trẻ sơ sinh, mức sống liên quan đến giá trị thu nhập trên đầu người, và thành tích về giáo dục liên quan đến tỷ lệ biết đọc, biết viết ở người trưởng thành và số năm học ở trường đối với những người từ 25 tuổi trở lên.

c. Phương pháp tiếp cận nhu cầu cơ bản (Basic Needs)

Phương pháp này chuyển mỗi quan tâm hay triết lý sống từ việc tối đa hoá sản lượng đầu ra hay thu nhập trên mỗi đầu người, thực chất là xem xét đến việc tối thiểu hoá tình trạng nghèo đói trong xã hội. Việc nâng thu nhập đầu người không thể chỉ dựa trên việc sản xuất ra *bao nhiêu*, mà còn dựa trên việc sản xuất cái gì, *theo những cách nào, cho ai và tác động đến cái gì*; đặc biệt việc tăng trưởng kinh tế có góp phần cải thiện thu nhập, xoá đói giảm nghèo của những tầng lớp dễ bị tổn thương nhất trong xã hội hay không. Những nhu cầu cơ bản như vậy bao gồm tình trạng dinh dưỡng đầy đủ, giáo dục tiểu học, sức khỏe, vệ sinh, cung cấp nước, và nhà ở. Trọng tâm là các bộ phận dân số nghèo hơn cần phải được đảm bảo tối thiểu những nhu cầu này trên bình diện quốc gia và xã hội.

Tóm lại, thu nhập đầu người khi kết hợp với ba chỉ số phát triển trên sẽ có một cái nhìn toàn diện hơn về phát triển kinh tế của một quốc gia cần đạt đến. Điều này cũng giải thích tại sao phát triển liên quan đến việc nâng cao chất lượng chứ không phải chỉ quan tâm đến mặt số lượng.